YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil maxsus son

VOLUME 10 / SPECIAL ISSUE / 2026
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.SI.

ISSN 2181-919X
E-ISSN 2181-1148
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS

Crossref
Content
Registration

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev, Y. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva, E. Sharipov

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 7-iyulda bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 24,2
Adadi: 100. Buyurtma: № 77.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS'UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo'lim boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To'xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma'mun – Islam Negeri universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta'lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basi professori, pedagogika fanlari nomzodi

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Э. Мустафаев, Е. Ярмолик, М. Шарифова, Ш. Бекназарова, Х. Юлдашева, Э. Шарипов

Корректор:
М. Турсунов

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия
№ 174625, от 29.11.2023.
Журнал передан в типографию 07.07.2026.
Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 24,2 Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 77.

Лицензия типографии
№ 174626, от 29.11.2023.
Отпечатано в типографии Ташкентского государственного юридического университета.
100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Каньязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

И. Эргашев – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонова – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Исследовательского центра Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – профессор сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Akademy of Sciences of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev, E. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva, E. Sharipov

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Publishing department address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 07.07.2026.
Paper size: A4.
Cond.p.f: 24,2.
Units: 100. Order: № 77.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

B. Khodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tukhtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

I. Ergashev – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Professor of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 **AXMEDSHAYEVA MAVLYUDA AXATOVNA**
Huquq shakllari (manbalari)ning rivojlanish tendensiyalari: tarixiy-nazariy yondashuv

22 **SHOKIROVA-INOMJONOVA MASHXURAXON G'AYRATJON QIZI**
Adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining farqli jihatlari: nazariy-huquqiy tahlil

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

31 **YAKUBOVA IRODA BAHRAMOVNA**
Mualliflik huquqida kompyuter dasturlarini huquqiy muhofaza qilishni takomillashtirishning milliy va xalqaro mexanizmlari

41 **MAMANAZAROV SARDOR SHUXRATOVICH**
Biotexnologiya sohasidagi litsenziya shartnomalari: milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari

53 **TO'YCHIYEV FARRUX ABDUMAJITOVICH**
Arbitraj nizolarining uchinchi shaxslar tomonidan moliyalashtirilishi tizimining mohiyati: adolatga erishish vositasimi yoki nizolarni tijoratlashtirish?

63 **ASKAROV JALOLIDDIN TO'YCHIYEVICH, OQBOYEVA MUBORAK MAXAMADAMIN QIZI**
Farmatsevtika faoliyati to'g'risidagi qonunchilikni buzganlik uchun fuqarolik-huquqiy javobgarlik institutini takomillashtirish masalalari

73 **RAXIMOVA DILOROM XAITBAYEVNA**
Fuqarolik huquqida benefitsiar mol-mulk tushunchasi, mazmuni va turlari

82 **BEG'AMOV MUXRIDDIN KAMOLIDDIN O'G'LI**
Ta'lim davlat-xususiy sheriklik shartnomalarida sifat majburiyatlari: huquqiy kolliziya va adjudikatsiya masalalari

90 **HOSHIMOVA YULDUZXON OLIMJONOVNA**
Hammaga ma'lum tovar belgilari muhofazasi: O'zbekiston qonunchiligining TRIPS standartlariga muvofiqligi

99 **ISAYEV MIRJON ZAMIROVICH**
O'zbekistonda intellektual mulk himoyasining huquqiy mexanizmlarini rivojlantirish

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

109 **NODIROV MUZAFFAR AXMADOVICH, USMONOV IBROHIM ALISHER O'G'LI**
O'zbekistonda kiberjinoyatlarning rivojlanishi hamda ularni tergov qilish muammolari

121 **FAYZULLAYEV ASLBEK ULUG'BEK O'G'LI**
Mulkni qasddan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish jinoyatining javobgarlikni og'irlashtiruvchi belgilari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

133 **RAXIMOVA ULZANA XAMIDULLAYEVNA**
Xorijiy davlatlar jinoyat protsessida hay'at a'zolari sudi instituti va uni O'zbekiston Respublikasida joriy etish istiqbollari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

143 **YUNUSOV XAYDARALI MURATOVICH**
Yangi O‘zbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari

155 **RASBERGENOVA SARBINAZ ALISHEROVNA, TURSUNMURODOV KOMRON TURGUN O‘G‘LI**
Davlat suvereniteti va yuqori balandlikdagi platforma stansiyalarining (HAPS) huquqiy rejimi

166 **QAHRAMONOVA AZIZA ULUG‘BEK QIZI**
Zo‘ravonlikdan jabrlangan bolalarning huquqlarini himoya qilish bo‘yicha xalqaro-huquqiy mexanizmlar hamda milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari

176 **ABDUSALOMOVA DURDONAXON G‘ANIJON QIZI**
Transchegaraviy ta’sir turlari va ularning xalqaro huquqdagi normativ-huquqiy tasnifi

184 **SHUKUROVA KAMILLA TIMUROVNA**
JSTning umumiy istisnolaridagi “zarurat” testi: rivojlanayotgan mamlakatlar uchun isbotlash yukining asimmetriyasi

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA’MINLASH. PROBATSIYA FAOLIYATI

194 **XO‘JAMBERDIYEV FARRUX KOMILOVICH**
Xitoy Xalq Respublikasida jamoat xavfsizligini ta’minlashning institutsional-huquqiy modeli: O‘zbekiston Respublikasi uchun moslashtirish imkoniyatlari

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 **АХМЕДШАЕВА МАВЛЮДА АХАТОВНА**
Тенденции развития форм (источников) права: историко-теоретический подход

22 **ШОКИРОВА-ИНОМЖОНОВА МАШХУРАХОН ГАЙРАТЖОН КИЗИ**
Отличительные особенности принципов справедливости и социальной справедливости: теоретико-правовой анализ

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

31 **ЯКУБОВА ИРОДА БАХРАМОВНА**
Национальные и международные механизмы совершенствования правовой охраны компьютерных программ в авторском праве

41 **МАМАНАЗАРОВ САРДОР ШУХРАТОВИЧ**
Лицензионные договоры в сфере биотехнологий: вопросы совершенствования национального законодательства

53 **ТУЙЧИЕВ ФАРРУХ АБДУМАЖИТОВИЧ**
Сущность системы финансирования арбитражных споров третьими лицами: средство обеспечения доступа к правосудию или коммерциализация споров?

63 **АСКАРОВ ЖАЛОЛИДДИН ТУЙЧИЕВИЧ, ОКБОЕВА МУБОРАК МАХАМАДАМИН КИЗИ**
Вопросы совершенствования института гражданско-правовой ответственности за нарушение законодательства о фармацевтической деятельности

73 **РАХИМОВА ДИЛОРОМ ХАИТБАЕВНА**
Понятие, содержание и виды бенефициарной собственности в гражданском праве

82 **БЕГАМОВ МУХРИДДИН КАМОЛИДДИН УГЛИ**
Обязательства по обеспечению качества в соглашениях о государственно-частном партнёрстве в сфере образования: вопросы правовых коллизий и аджудикации

90 **ХОШИМОВА ЮЛДУЗХОН ОЛИМЖОНОВНА**
Охрана общеизвестных товарных знаков: соответствие законодательства Узбекистана стандартам соглашения ТРИПС

99 **ИСАЕВ МИРЖОН ЗАМИРОВИЧ**
Развитие правовых механизмов защиты интеллектуальной собственности в Узбекистане

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

109 **НОДИРОВ МУЗАФФАР АХМАДОВИЧ, УСМОНОВ ИБРОХИМ АЛИШЕР УГЛИ**
Развитие киберпреступности в Узбекистане и проблемы её расследования

121 **ФАЙЗУЛЛАЕВ АСЛБЕК УЛУГБЕК УГЛИ**
Отягчающие ответственность признаки преступления, связанного с умышленным уничтожением или повреждением имущества

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

133 **РАХИМОВА УЛЬЗАНА ХАМИДУЛЛАЕВНА**
Институт суда присяжных в уголовном судопроизводстве зарубежных стран и перспективы его внедрения в Республике Узбекистан

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

143 **ЮНУСОВ ХАЙДАРАЛИ МУРАТОВИЧ**
Международно-правовые инициативы Нового Узбекистана
155 **РАСБЕРГЕНОВА САРБИНАЗ АЛИШЕРОВНА, ТУРСУНМУРОДОВ КОМРОН ТУРГУН УГЛИ**
Суверенитет государства и правовой режим высотных платформенных станций (HAPS)
166 **КАХРАМОНОВА АЗИЗА УЛУГБЕК КИЗИ**
Международно-правовые механизмы защиты прав детей, пострадавших от насилия, и вопросы совершенствования национального законодательства
176 **АБДУСАЛОМОВА ДУРДОНАХОН ГАНИЖОН КИЗИ**
Виды трансграничного воздействия и их нормативно-правовая классификация в международном праве
184 **ШУКУРОВА КАМИЛЛА ТИМУРОВНА**
Тест «необходимости» в общих исключениях ВТО: асимметрия бремени доказывания для развивающихся стран

12.00.14 – ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ПРЕСТУПНОСТИ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

194 **ХУЖАМБЕРДИЕВ ФАРРУХ КОМИЛОВИЧ**
Институционально-правовая модель обеспечения общественной безопасности Китайской Народной Республики: возможности адаптации для Республики Узбекистан

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **AKHMEDSHAEVA MAVLYUDA AKHATOVNA**
Trends in the development of forms (sources) of law: a historical and theoretical approach
22 **SHOKIROVA-INOMJONOVA MASHKHURAKHON GAYRATJON KIZI**
Different aspects of the principles of justice and social justice: theoretical and legal analysis

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

31 **YAKUBOVA IRODA BAHRAMOVNA**
National and international mechanisms for improving the legal protection of computer programs in copyright
41 **MAMANAZAROV SARDOR SHUKHRATOVICH**
License agreements in the biotechnology sector: issues of improving national legislation
53 **TUYCHIEV FARRUH ABDUMAJITOVICH**
Third-party funding of arbitral disputes: a means of access to justice or the commercialization of disputes?
63 **ASKAROV JALOLIDDIN TUYCHIEVICH, OQBOEVA MUBORAK MAKHAMADAMIN KIZI**
Issues of improving the institute of civil-legal liability for violation of legislation on pharmaceutical activities
73 **RAKHIMOVA DILOROM KHAITBAYEVNA**
The concept, essence, and types of beneficial ownership in civil law
82 **BEGAMOV MUKHRIDDIN KAMOLIDDIN UGLI**
Quality obligations in education PPP contracts: legal collisions and adjudication issues
90 **HOSHIMOVA YULDUZKHON OLIMJONOVNA**
Protection of known trademarks: compliance of Uzbekistan's legislation with TRIPS standards
99 **ISAEV MIRJON ZAMIROVICH**
Development of legal mechanisms for the protection of intellectual property in Uzbekistan

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

109 **NODIROV MUZAFFAR AKHMADOVICH, USMONOV IBROHIM ALISHER UGLI**
The development of cybercrime in Uzbekistan and problems of their investigation
121 **FAYZULLAEV ASLBEK ULUGBEK UGLI**
Aggravating circumstances of the crime of intentional destruction or damage to property

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

133 **RAKHIMOVA ULZANA KHAMIDULLAEVNA**
The institution of jury trial in criminal proceedings of foreign countries and prospects for its implementation in the Republic of Uzbekistan

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

143 **YUNUSOV KHAYDARALI MURATOVICH**
International legal initiatives of New Uzbekistan
155 **RASBERGENOVA SARBINAZ ALISHEROVNA, TURSUNMURODOV KOMRON TURGUN UGLI**
State sovereignty and the legal regime of high-altitude platform stations (HAPS)

166 **KAHRAMONOVA AZIZA ULUGBEK KIZI**
International legal mechanisms for the protection of the rights of children victims of violence and issues of improving national legislation
176 **ABDUSALOMOVA DURDONAKHON GANIJON KIZI**
Types of transboundary impacts and their normative-legal classification in international law
184 **SHUKUROVA KAMILLA TIMUROVNA**
The “necessity” test in WTO general exceptions: asymmetry of the burden of proof for developing states

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY

194 **KHUJAMBERDIEV FARRUKH KOMILOVICH**
The institutional and legal model for ensuring public security in the People’s Republic of China: opportunities for adaptation in the Republic of Uzbekistan

Kelib tushgan / Получено / Received: 12.06.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 04.06.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 07.07.2026

DOI: https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.2026.10.SI./VKIW1095
UDC: 341+327(045)(575.1)

YANGI O‘ZBEKISTONNING XALQARO HUQUQIY TASHABBUSLARI

Yunusov Xaydarali Muratovich,
Toshkent davlat yuridik universiteti
Xalqaro huquq va qiyosiy huquqshunoslik
fakulteti Tadqiqot markazining yetakchi ilmiy xodimi,
yuridik fanlar doktori
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3945-3491
e-mail: yunusovkm@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqola Yangi O‘zbekistonning zamonaviy xalqaro munosabatlardagi roli va uning global hamda mintaqaviy miqyosda ilgari surayotgan xalqaro huquqiy tashabbuslari tahliliga bag‘ishlangan. Tadqiqotda mamlakatimizning xalqaro huquq normalarining oddiy iste’molchisidan faol norma ijodkoriga aylanib borish dinamikasi tadqiq etiladi. Ushbu jarayonni kompleks o‘rganish maqsadida tizimli yondashuv, tasniflash, qiyosiy tahlil va tarixiy tadrijiylik metodlaridan foydalanilgan. O‘zbekiston tashabbusi bilan ishlab chiqilayotgan 2 ta xalqaro konvensiya hamda BMT Bosh Assambleyasi tomonidan bir ovozdan qabul qilingan 10 dan ortiq maxsus rezolyutsiyalarning mazmun-mohiyati va huquqiy asosi ilmiy jihatdan baholangan. Olib borilgan tadqiqotlar natijasida O‘zbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari va milliy strategiyalari o‘rtasidagi o‘zaro uyg‘unlik hamda ularning xavfsizlik, iqlim o‘zgarishi, turizm va giyohvandlikka qarshi kurashdagi o‘rni aniqlangan. Yakuniy xulosa sifatida, mamlakatimiz tomonidan ilgari surilayotgan global g‘oyalar xalqaro huquqiy tartibotni mustahkamlashga, mintaqaviy barqarorlikni ta’minlashga va O‘zbekistonning dunyo hamjamiyatidagi nufuzini tubdan oshirishga xizmat qilishi ilmiy asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar*: xalqaro huquq, xalqaro huquqiy tartibot, norma ijodkorligi, xalqaro huquqiy tashabbus, xalqaro tashkilot, xalqaro shartnoma, konvensiya, rezolyutsiya*

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ ИНИЦИАТИВЫ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА

Юнусов Хайдарали Муратович,
доктор юридических наук,
ведущий научный сотрудник
Исследовательского центра
факультета международного права
и сравнительного правоведения
Ташкентского государственного
юридического университета

Аннотация. *Настоящая статья посвящена анализу роли Нового Узбекистана в современной системе международных отношений, а также международно-правовых инициатив, выдвигаемых им на глобальном и региональном уровнях. В исследовании рассматривается динамика трансформации нашей страны из простого потребителя норм международного права в активного субъекта международного нормотворчества. В целях комплексного изучения данного процесса использованы системный подход, методы классификации, сравнительного анализа и исторического развития. С научной точки зрения дана оценка сущности и правовым основам двух международных конвенций, разрабатываемых по инициативе Узбекистана, а также более десяти специальных резолюций, единогласно принятых Генеральной Ассамблеей Организации Объединённых Наций. По результатам проведённого исследования выявлена*

взаимосвязь международно-правовых инициатив Узбекистана с национальными стратегиями, а также определено их значение в обеспечении безопасности, противодействии изменению климата, развитии туризма и борьбе с незаконным оборотом наркотиков. В качестве итогового вывода научно обосновано, что глобальные инициативы, выдвигаемые нашей страной, способствуют укреплению международного правопорядка, обеспечению региональной стабильности и существенному повышению авторитета Республики Узбекистан в мировом сообществе.

Ключевые слова: *международное право, международный правопорядок, международное нормотворчество, международно-правовая инициатива, международная организация, международный договор, конвенция, резолюция*

INTERNATIONAL LEGAL INITIATIVES OF NEW UZBEKISTAN

Yunusov Khaydarali Muratovich,
Senior Research Fellow of the Research Center,
Faculty of International Law and Comparative Law,
Tashkent State University of Law,
Doctor of Science in Law

Abstract. *This article is devoted to the analysis of the role of New Uzbekistan in modern international relations and the international legal initiatives it is promoting on a global and regional scale. The study examines the dynamics of our country's transformation from a simple consumer of international legal norms to an active norm-maker. In order to comprehensively study this process, a systematic approach, classification, comparative analysis, and historical progressiveness methods were used. The content and legal basis of 2 international conventions being developed at the initiative of Uzbekistan and more than 10 special resolutions unanimously adopted by the UN General Assembly were scientifically assessed. As a result of the research, the coherence between Uzbekistan's international legal initiatives and national strategies and their role in the fight against security, climate change, tourism, and drug addiction were determined. As a final conclusion, it is scientifically substantiated that the global ideas promoted by our country serve to strengthen the international legal order, ensure regional stability, and radically increase Uzbekistan's influence in the world community.*

Keywords: *international law, international legal order, rule-making, international legal initiative, international organization, international treaty, convention, resolution*

Kirish

Insoniyat tarixini xalqaro huquqsiz tasavvur etib boʻlmaydi. Davlatchilik va kishilik jamiyati taraqqiyotining turli bosqichlarida xalqaro huquq tinchlik va xavfsizlikni ta'minlash hamda barqaror rivojlanishning kafolati boʻlib xizmat qilgan va hozir ham xizmat qilmoqda.

Oʻz oldiga demokratik fuqarolik jamiyati qurish orqali farovon hayotga erishishni maqsad qilgan har qanday davlat, birinchi navbatda, inson va jamiyat xavfsizligiga e'tibor qaratadi. Tabiiyki, yaxlit xavfsizlikka huquqiy tartibotsiz erishib boʻlmaydi. Huquqiy tartibotga asoslangan xavfsizlikkina barqaror taraqqiyot garovidir. Milliy huquqning mazkur tamoyilini xalqaro huquq tizimiga ham toʻla tatbiq etish mumkin. Xalqaro huquqiy tartibotsiz mintaqaviy va global xavfsizlikni ham, barqaror taraqqiyotni ham ta'minlab boʻlmaydi.

Xuddi milliy huquqda boʻlgani kabi, xalqaro huquqiy tartibot ham huquqiy ong, yuridik amaliyot va xalqaro huquq normalari asosida shakllanadi. Huquq normalarining aniq va bir xilda qoʻllanilishi huquqiy tartibot samarasini namoyon etuvchi oʻziga xos koʻrsatkichdir.

Xalqaro huquq normasi – xalqaro huquq subyektlarining kelishuvi asosida tuzilgan rasmiy qoida boʻlib, ushbu subyektlarning huquqlari, majburiyatlarini belgilaydi va ularni yuridik mexanizm bilan ta'minlaydi (Lukashuk & Saidov, 2006, p. 49). Xalqaro huquq normalarini yaratish jarayoni muayyan, ya'ni xalqaro huquq subyektlarining kelishilgan irodasini ifodalash jarayonidir. Xalqaro huquq normalarini ishlab chiqishda suveren va teng huquqli subyektlar ishtirok etadi.

Xalqaro norma ijodkorligining zamonaviy jarayoni xalqaro tashkilotlar rolining kuchayishi bilan tavsiflanadi. Shu munosabat bilan xalqaro tashkilotlarning norma ijodkorligi faoliyati xalqaro huquq norma ijodkorligining tarkibiy qismi sifatida oʻrganiladi. Rossiyalik huquqshunos

K. Bekyashevning (2003, p. 257) fikricha, xalqaro tashkilotning huquq ijodkorligi jarayoni huquqiy normalar yaratish, shuningdek, ularni yanada takomillashtirish, o'zgartirish yoki bekor qilishga qaratilgan faoliyatni o'z ichiga oladi.

Xalqaro huquq normalari xalqaro norma ijodkorligi mahsulidir va bu jarayon milliy huquqdagi norma ijodkorligidan keskin farq qiladi. Xalqaro huquqda norma ijodkorligi jarayoni ko'plab xorijiy mutaxassislar (Klabbers, 2021; Shaw, 2017; Sands & Klein, 2009) va mahalliy huquqshunos olimlar (Maxamatov, 2024; Mo'minov, 2019) tomonidan batafsil ilmiy tahlil qilingan, biroq ushbu jarayonning boshlang'ich nuqtasi sifatida davlatlarning xalqaro huquqiy tashabbuslari milliy huquqshunoslik fanimizda deyarli o'rganilmagan. Fikrimizcha, xalqaro norma ijodkorligining asosida, birinchi navbatda, xalqaro huquqning birlamchi subyektlari bo'lmish davlatlarning xalqaro huquqiy tashabbuslari yotadi. Yangi O'zbekiston misolida, mamlakatimizning xalqaro aloqalardagi faolligi va xalqaro norma ijodkorligi jarayonidagi ishtiroki davlatimiz rahbarining xalqaro huquqiy tashabbuslari orqali yaqqol namoyon bo'lib kelmoqda. Mazkur mavzuni o'rganishning amaliy ahamiyati shundaki, O'zbekistonning xalqaro aloqalardagi faolligi va xalqaro norma ijodkorligidagi ishtirokini takomillashtirish istiqbollari mamlakatimizning xalqaro miqyosdagi nufuzini oshirishga xizmat qiladi.

Metodlar

Yangi O'zbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslarini kompleks tadqiq etish ijtimoiy va huquqshunoslik fanlari uchun xos bo'lgan bir qator ilmiy metod va yondashuvlardan foydalanishni taqozo etadi. Xususan, tizimli yondashuv (*systematic approach*) asosidagina O'zbekiston tomonidan ilgari surilgan xalqaro tashabbuslarni tarqoq holda emas, balki yaxlit bir tizim sifatida o'rganish va tahlil qilish mumkin. Ushbu yondashuv xalqaro huquqiy tashabbuslarning davlat tashqi siyosatidagi o'rni va xalqaro huquqiy tartibotni shakllantirishdagi ahamiyatini kompleks tushunishga imkon beradi.

O'zbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari ularning mazmun va mohiyatidan kelib chiqqan holda, tasniflash metodi *(classification method)* orqali shartli ravishda 3 ta asosiy turkumga ajratildi: xalqaro huquq norma ijodkorligi sohasidagi tashabbuslar (masalan, konvensiyalar ishlab chiqish), xalqaro tashkilotlar doirasidagi "yumshoq huquq" *(soft law)* tashabbuslari (masalan, BMT rezolyutsiyalarini qabul qilish) va xalqaro tashkiliy-huquqiy sohadagi tashabbuslar.

Ushbu tashabbuslarining BMT tomonidan qabul qilingan Barqaror rivojlanish maqsadlari bilan hamohanglik darajasi tadqiqot uchun metodologik asos sifatida tanlab olindi. Shuningdek, milliy strategiyalar (masalan, giyohvandlikka qarshi kurash strategiyasi) va xalqaro rezolyutsiyalar o'rtasidagi uzviy bog'liqlik qiyosiy o'rganildi. Tarixiy tadrijiylik metodi *(method of historical succession)* asosida O'zbekistonning oxirgi 10 yil ichidagi xalqaro huquqiy tashabbuslari vaqtlar kesimida izchillik bilan, ya'ni ularning paydo bo'lishi va rivojlanish bosqichlari asosida tizimlashtirildi. Bunday yondashuv, o'z navbatida, mamlakatimizning xalqaro munosabatlardagi rolini "oddiy iste'molchi"dan "faol norma ijodkori"ga aylanib borishi dinamikasida ko'rsatib berishga xizmat qildi.

O'zbekistonning xalqaro tashabbuslari negizida qabul qilinayotgan xalqaro hujjatlarning mazmun-mohiyatini ochib berishda doktrinal huquqiy sharhlash metodi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu maqsadda xalqaro tashkilotlar, xususan BMT Bosh Assambleyasining rasmiy hujjatlari tizimidagi ochiq ma'lumotlar bazasidan foydalanildi.

Natijalar

Olib borilgan tadqiqot natijasida O'zbekiston Respublikasining xalqaro huquqiy tashabbuslari negizida ishlab chiqilayotgan 2 ta xalqaro konvensiya va BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan 10 dan ortiq rezolyutsiyalarning mazmun-mohiyati tahlil qilindi hamda ularning xalqaro xavfsizlik, tinchlik va taraqqiyot yo'lidagi hamkorlikni ta'minlashdagi ahamiyati baholandi.

Oxirgi yillarda O'zbekiston Respublikasining xalqaro huquqiy tashabbuslari mamlakat tashqi siyosatining yangi yo'nalishi sifatida namoyon bo'lmoqda. Hozirgi zamon xalqaro aloqalari tizimida O'zbekiston Respublikasi nisbatan yosh davlat bo'lishiga qaramay, o'zining salmoqli ovoziga ega. Qisqa vaqt ichida, u xalqaro munosabatlarning faol subyektiga aylanib ulgurdi. Eng qudratli davlatlar va nufuzli xalqaro tashkilotlarning mamlakatimizga bo'layotgan munosabati buning yaqqol dalilidir. O'zbekiston bugungi kunda dunyoning 160 dan ortiq davlati bilan to'g'ridan

to‘g‘ri aloqalarga ega. Ayniqsa 2017-yildan buyon xorijiy davlatlarda 16 ta yangi diplomatik va konsullik vakolatxonalari ochilib, ularning soni 60 taga, diplomatik aloqa o‘rnatilgan davlatlar soni esa 167 taga yetdi. So‘nggi yillarda 11 ta davlat bilan strategik sheriklik munosabatlari o‘rnatilib, ularning umumiy soni 19 taga ko‘paydi. Qozog‘iston, Ozarbayjon va Tojikiston bilan ittifoqchilik munosabatlari yo‘lga qo‘yildi (President.uz, 2026). Toshkentda 47 ta chet el elchixonasi, 5 ta bosh konsullik, 13 nafar faxriy konsul, 26 ta xalqaro tashkilotning vakolatxonasi, 28 ta xorijiy xalqaro hukumatlararo va hukumat tashkilotlari vakolatxonalari hamda 1 ta savdo vakolatxonasi faoliyat ko‘rsatmoqda. Shuningdek, xorijiy mamlakatlarda va xalqaro tashkilotlarda O‘zbekiston Respublikasining 60 ta diplomatik va konsullik vakolatxonalari mavjud bo‘lib, ular orqali turli xil darajadagi ko‘p tomonlama hamkorlik tuzilmalari bilan o‘zaro sherikchilik aloqalari rivojlantirilmoqda (Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Uzbekistan, 2026).

Shu o‘rinda, O‘zbekiston Respublikasining xalqaro munosabatlarning shunchaki subyekti yoki xalqaro huquq me’yorlarining oddiy iste’molchisi va ijrochisigina emas, balki xalqaro huquq normalarini ishlab chiqish jarayonining faol ishtirokchisiga aylanib borayotganligini ham alohida qayd etish lozim. Mustaqillikdan keyingi yillarda O‘zbekiston Rahbariyatining Markaziy Osiyoda yadroviy qurollardan holi hudud yaratish borasidagi sa’y-harakatlari natijasi o‘laroq BMTning maxsus rezolyutsiyasi qabul qilinganligi, Afg‘oniston muammolariga qaratilgan bir qator BMT hujjatlariga Afg‘oniston mojarolarini tinch muzokaralar orqali zudlik bilan hal etishni ilgari surgan Toshkent deklaratsiyasining asos qilib olinganligi, O‘zbekiston Hukumatining xalqaro terrorizm va mintaqaviy hamda global xavfsizlikni ta’minlashga qaratilgan qator takliflari nufuzli xalqaro tashkilotlarning amaliy dasturlariga kiritilganligi shular jumlasidandir.

Ayniqsa oxirgi yillarda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev tomonidan Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Shanxay hamkorlik tashkiloti, Islom hamkorlik tashkiloti, Turkiy davlatlar tashkiloti, MDH va boshqa xalqaro tashkilotlar hamda tuzilmalar doirasida ilgari surilgan xalqaro huquqiy tashabbuslar xalqaro hamjamiyat tomonidan e’tirof etilmoqda.

Davlatimiz rahbari 2017-yil sentabr oyida Nyu-Yorkda bo‘lib o‘tgan BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida BMTning Yoshlar huquqlari to‘g‘risidagi xalqaro konvensiyasini ishlab chiqishni ham taklif qilgan edi. Hozirda ushbu konvensiyani ishlab chiqish jarayoni davom etmoqda. Konvensiya loyihasi bir qator xalqaro anjumanlarda, xususan, 2020-yilning 12–13-avgust kunlari Samarqandda bo‘lib o‘tgan “Yoshlar 2020: global miqyosdagi birdamlik, barqaror taraqqiyot va inson huquqlari” mavzusidagi inson huquqlari bo‘yicha Samarqand forumida muhokama qilindi hamda keng jamoatchilik muhokamasi uchun forumning rasmiy saytida joylashtirildi.

Mazkur loyiha 2019-yil 7–8-oktabr kunlari Toshkent shahrida bo‘lib o‘tgan Islom hamkorlik tashkiloti (IHT) Inson huquqlari bo‘yicha mustaqil doimiy komissiyasining “Tinchliksevar demokratik jamiyatlar va barqaror rivojlanishni barpo etishda yoshlar huquqlarini rag‘batlantirish va himoya qilishning ahamiyati” mavzusidagi oltinchi xalqaro seminari ishtirokchilariga ham muhokama uchun taqdim etildi. Uning yakuniy hujjati sifatida “Islom hamkorlik tashkilotiga a’zo mamlakatlarda yoshlar huquqlari to‘g‘risida”gi Toshkent deklaratsiyasi qabul qilindi va unda yoshlar huquqlari bo‘yicha BMT xalqaro konvensiyasini qabul qilishning zarurati va ahamiyati alohida ta’kidlandi (Axmadov, 2021).

Keyinchalik 2020-yil 23-sentabr kuni bo‘lib o‘tgan BMT Bosh Assambleyasining 75-sessiyasida O‘zbekiston Prezidenti xalqaro hamjamiyatni BMTning Yoshlar huquqlari to‘g‘risidagi xalqaro konvensiyasini qabul qilish borasidagi O‘zbekiston tashabbusini qo‘llab-quvvatlashga chaqirdi.

2021-yilning 22-fevralida Shavkat Mirziyoyev BMT Inson huquqlari bo‘yicha kengashining 46-sessiyasida nutq so‘zlab, yoshlar huquqlarini xalqaro miqyosda himoya qilishga yana bir bor e’tibor qaratdi. Davlatimiz rahbari Inson huquqlari bo‘yicha kengashga yoshlar huquqlarini himoya qilish yo‘lida BMT Iqtisodiy va ijtimoiy kengashining o‘ninchi forumida Yoshlar huquqlari to‘g‘risidagi konvensiya loyihasini taqdim etish taklifini ilgari surdi.

Ushbu konvensiyaning maqsadi butun dunyo bo‘ylab yosh avlod vakillarining ehtiyojlarini qondirish, yoshlarning qiziqishlari, erkinlik va

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

huquqlari kafolatlari hamda salohiyatini mustahkamlash maqsadida xalqaro, mintaqaviy va milliy darajada harakatlarni kuchaytirish hisoblanadi. Mazkur maqsadga erishish yo'lida davlat – xususiy sektor – nodavlat notijorat tashkilotlarining samarali hamkorligini yo'lga qo'yish nazarda tutiladi. Hujjatda butun dunyoda yosh toifasini 18 yoshdan 30 yoshgacha etib belgilash orqali yoshlarning yosh xususiyatlari bo'yicha yagona xalqaro standartini qaror toptirish hamda yoshlarga oid siyosat sohasida davlatlarning xalqaro majburiyatlarini o'rnatish ko'zlangan.

Yoshlar huquqlariga oid ushbu global tashabbus mintaqaviy miqyosda ham ilgari surildi. Islom hamkorlik tashkiloti (IHT) doirasida 2019-yilning 6–7-noyabr kunlari Jidda shahri (Saudiya Arabistoni)da tashkilotning Inson huquqlari bo'yicha deklaratsiyasi loyihasini muhokama qilish bo'yicha hukumatlararo ishchi guruhining uchinchi yig'ilishi bo'lib o'tdi. O'zbekiston Respublikasi delegatsiyasi mazkur deklaratsiya loyihasining muhokamasida faol ishtirok etib, O'zbekiston Prezidenti tashabbusi negizida loyihaga yoshlar huquqlari bo'yicha bir qator yangi normalar kiritishga muvaffaq bo'ldi.

Bundan tashqari, 2020-yil sentabr oyida bo'lib o'tgan Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 75-sessiyasida O'zbekiston Prezidenti "Pandemiyalar davrida davlatlarning ixtiyoriy majburiyatlari to'g'risidagi xalqaro kodeks"ni ishlab chiqish g'oyasini o'rtaga tashladi (President.uz, 2020). COVID-19 inqirozi tajribasidan kelib chiqqan holda global pandemiyalar natijasida yuzaga keladigan xalqaro vaziyat sharoitida xalqaro hamkorlik va davlatlarning ixtiyoriy majburiyatlari ijrosini xalqaro huquqiy tartibga solishga qaratilgan mazkur tashabbus ham aksariyat davlatlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan qo'llab-quvvatlandi.

Yangi O'zbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari universal va mintaqaviy tashkilotlar doirasida tobora kengayib bormoqda. Xususan, BMT Bosh Assambleyasining 2018-yilning 12-dekabrida o'tkazilgan yalpi majlisida "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik" deb nomlangan maxsus rezolyutsiyasi qabul qilindi (United Nations General Assembly, 2018). O'zbekiston tomonidan ishlab chiqilgan hujjat loyihasi BMTning barcha a'zo davlatlari tomonidan bir ovozdan ma'qullandi. Mazkur rezolyutsiyani qabul qilish tashabbusi 2017-yil sentyabr oyida bo'lib o'tgan BMT Bosh Assambleyasining Nyu-Yorkdagi 72-sessiyasida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan edi (President.uz, 2017).

Rezolyutsiyada BMTning barcha a'zo davlatlari inson huquqlari hamda dinlar va e'tiqodlar xilma-xilligini hurmatga qilishga asoslangan holda barcha darajadagi tinchlik va bag'rikenglik madaniyatini rag'batlantirish yo'lida global muloqotni mustahkamlash uchun xalqaro sa'y-harakatlarni kuchaytirishga chaqiriladi. Prezident Shavkat Mirziyoyevning tashabbusi asosida qabul qilingan ushbu hujjat hozirga qadar turli dinlarga mansub jahon xalqlari o'rtasida ma'rifiy bag'rikenglik va tinchlik madaniyatini kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Mazkur rezolyutsiyadan tashqari, o'tgan qisqa vaqt ichida BMT Bosh Assambleyasi tomonidan O'zbekiston tashabbusi bilan ishlab chiqilgan yana bir qator rezolyutsiyalar qabul qilindi. "Markaziy Osiyo mintaqasida tinchlik, barqarorlik va barqaror rivojlanishni ta'minlash maqsadida mintaqaviy va xalqaro hamkorlikni mustahkamlash", "Markaziy Osiyoda barqaror turizm va barqaror rivojlanish", "Orolbo'yini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar zonasi sifatida e'lon qilish", "Markaziy va Janubiy Osiyoda o'zaro bog'liqlikni mustahkamlash", "Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishni jadallashtirishda parlamentlar rolini kuchaytirish", "Markaziy Osiyo global iqlim tahdidlari qarshisida: barqaror rivojlanish va farovonlik yo'lida mintaqaviy birdamlikni mustahkamlash", "2027 yil – Xalqaro barqaror va yashovchan turizm yili", "Markaziy Osiyo davlatlarining giyohvandlik bilan bog'liq muammolarni samarali hal etish va bartaraf etish uchun yagona front bo'lib harakat va hamkorlik qilishga tayyorligi", 10 iyunni "Xalqaro sivilizatsiyalar o'rtasidagi muloqot kuni", 2027–2036-yillarni "O'rmonzorlashtirish va o'rmonlarni tiklash Harakatlar dekadasi", 29-aprelni "Xalqaro zilzila qurbonlarini xotirlash kuni" deb e'lon qilish to'g'risidagi rezolyutsiyalar shular jumlasidandir.

Mazkur rezolyutsiyalarning aksariyati jahon hamjamiyatining e'tiborini Markaziy Osiyodagi muammolarga qaratish va ularga yechim topishda mintaqaviy va global sa'y-harakatlarni birlashtirishga qaratilgan. Xususan, BMT Bosh Assambleyasi 2023-yil 19-dekabrda O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan

ishlab chiqilgan "Markaziy Osiyo global iqlim tahdidlari qarshisida: barqaror rivojlanish va farovonlik yo'lida mintaqaviy birdamlikni mustahkamlash" rezolyutsiyasini bir ovozdan qabul qildi (United Nations General Assembly, 2023).

Rezolyutsiya matnini ishlab chiqish va kelishish bo'yicha hukumatlararo muzokaralar jarayoni BMTning Nyu-Yorkdagi qarorgohida 2023-yilning oktyabr-noyabr oylarida bo'lib o'tdi. Rezolyutsiya hammualliflari qatoriga Germaniya, Shveysariya, Turkiya, Xitoy, Singapur, Vengriya, Vyetnam, Ozarbayjon, Armaniston, Malayziya, Indoneziya, Misr, Iordaniya, Paragvay kabi BMTning barcha mintaqaviy guruhlarini qamrab olgan davlatlar kirdi. Rezolyutsiyada Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmanistonning atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi tashabbuslari Markaziy Osiyo davlatlari nomidan birgalikda taqdim etildi. Maslahatlashuvlarda dunyoning barcha qit'alaridan, jumladan, AQSH, Rossiya, Xitoy, Yevropa Ittifoqi, Fransiya, Buyuk Britaniya, Germaniya, Kanada, Avstraliya, Saudiya Arabistoni, Misr, Argentina, Braziliya, Meksika kabi yuzdan ortiq davlatlarning ekspertlari faol ishtirok etdi.

Hujjat matnida O'zbekiston Prezidentining qator tashabbuslari, jumladan, Markaziy Osiyo uchun "yashil" kun tartibi va uning mintaqada barqaror rivojlanishga ko'maklashishdagi roli alohida qayd etilgan. Rezolyutsiya orqali BMTga a'zo davlatlar O'zbekistonning Xalqaro iqlim forumini 2024-yilda Samarqand shahrida o'tkazish tashabbusini ham ma'qullagan.

Orol dengizining qurishi oqibatlarini yumshatish borasidagi sa'y-harakatlarga e'tibor qaratilib, O'zbekiston Prezidenti tashabbusi bilan tashkil etilgan BMTning Orolbo'yi mintaqasi uchun Inson xavfsizligi bo'yicha ko'p tomonlama sheriklik trast jamg'armasining faoliyatini kuchaytirish zaruriyati alohida ta'kidlangan. Shu bois xalqaro hamjamiyatga ushbu jamg'armani faol qo'llab-quvvatlashni davom ettirish to'g'risida murojaat yo'llangan.

Rezolyutsiyada cho'llanish va erlarning degradatsiyasiga qarshi kurashda innovatsion usullar va yangi texnologiyalarni joriy etish muhimligi qayd etilgan hamda Markaziy Osiyoda iqlim va ekologik tahdidlarga samarali qarshi kurashish maqsadida barqaror qishloq xo'jaligi, bog'dorchilik, suv resurslaridan oqilona foydalanish, energiya samaradorligi, chiqindilarni qayta ishlash, barqaror turizmni rivojlantirish, "aqlli shaharlar" va barqaror transportni yaratish bo'yicha aniq vazifalar belgilangan.

Ushbu hujjatni mantiqiy davomi sifatida 2024-yilning 26-fevral kuni O'zbekiston tashabbusi asosida ishlab chiqilgan BMT Bosh Assambleyasining "2027 yil – Xalqaro barqaror va yashovchan turizm yili" nomli rezolyutsiyasi yakdil ovoz bilan ma'qullandi (United Nations General Assembly, 2024a). O'zbekiston Respublikasi tomonidan ilgari surilgan ushbu rezolyutsiyaga 80 dan ortiq a'zo mamlakat hammualliflik qildi.

Hujjat matnini muvofiqlashtirish bo'yicha maslahatlashuvlarda Rossiya, Xitoy Xalq Respublikasi, AQSH, Turkiya, Germaniya, Buyuk Britaniya, Yevropa Ittifoqi delegatsiyasi, Yaponiya, Koreya Respublikasi, Misr, Braziliya, Argentina kabi yetakchi davlatlarning ekspertlari faol ishtirok etdi va rezolyutsiya mazmunini boyitishga muhim hissa qo'shdi.

Hujjatning bosh maqsadi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2023-yil oktyabrida Samarqandda bo'lib o'tgan BMTning Jahon sayyohlik tashkiloti Bosh Assambleyasi sessiyasida turizm sohasining yangi muammolar va zamonaviy xatarlar oldida barqarorligi va moslashuvchanligi borasida bildirilgan fikrlariga asoslangan.

Turli sivilizatsiyalarning boy madaniy merosini asrashda, tinchlik va bag'rikenglikni mustahkamlashda, xalqlarning qadriyatlarini hurmat qilishda turizmning muhim o'rin tutishi borasida davlatimiz rahbari tomonidan bayon etilgan tamoyillar ushbu rezolyutsiyada o'z aksini topgan.

Hujjatda ekologiya, bioxilma-xillikni asrash va atmosferaning ifloslanishini kamaytirish yo'lida "yashil" turizmni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan.

Rezolyutsiya 2027-yilni "Xalqaro barqaror va yashovchan turizm yili" deb e'lon qiladi hamda BMTning Jahon sayyohlik tashkilotini hukumatlar, BMT tizimidagi tuzilmalar, mintaqaviy tashkilotlar bilan birgalikda yilni muvaffaqiyatli o'tkazish uchun kompleks choralar ishlab chiqishga chaqiradi.

Rezolyutsiya barcha manfaatdor tomonlarga barqaror va yashovchan turizmni kambag'allikni bartaraf etish, davlat va jamiyat hayotida ayollar, yoshlar, keksalar va nogironlarning ishtirokini rag'batlantirish, iqtisodiy imkoniyatlarni kengay-

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

tirish hamda munosib ish joylari va daromad manbalarini yaratishning muhim vositasi sifatida faol ilgari surishni tavsiya etadi. Hujjat bilan BMTning Jahon sayyohlik tashkilotiga ushbu rezolyutsiyaning amalga oshirilishi yuzasidan BMT Bosh Assambleyasining 2028-yilda boʻlib oʻtadigan 83-sessiyasida axborot taqdim etishi, bunda xalqaro yil qay darajada oʻtkazilganini baholashga alohida eʼtibor berishi topshirilgan.

Ekspertlarning fikricha, Oʻzbekiston tomonidan ilgari surilgan rezolyutsiya turizm sanoatining global darajada yangi bosqichga koʻtarilishini boshlab beradi (President.uz, 2024).

Markaziy Osiyo yoʻnalishida Oʻzbekiston tashabbusi bilan ishlab chiqilgan "Markaziy Osiyo davlatlarining giyohvandlik bilan bogʻliq muammolarni samarali hal etish va bartaraf etish uchun yagona front boʻlib harakat va hamkorlik qilishga tayyorligi" nomli yana bir rezolyutsiya 2024-yilning 4-iyun kuni BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilindi (United Nations General Assembly, 2024b).

Rezolyutsiya konsepsiyasi Oʻzbekiston Prezidentining 2021-yil sentyabr oyida BMT Bosh Assambleyasining 76-sessiyasidagi nutqi asosida ishlab chiqilgan. Ushbu sessiyada global muammoga aylangan giyohvandlikka qarshi global kurash tashabbusi ilgari surilgan edi. Rezolyutsiya qabul qilinishidan salkam bir oy oldin 2024-yil 6-may kuni "Oʻzbekiston Respublikasida giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarning noqonuniy aylanmasiga chek qoʻyish orqali ularning aholi salomatligi va mamlakatimiz genofondiga salbiy taʼsirini bartaraf etish strategik chora-tadbirlari toʻgʻrisida"gi Prezident Farmoni bilan Oʻzbekiston Respublikasida giyohvandlik va narkojinoyatlarga qarshi kurashish boʻyicha 2024–2028-yillarga moʻljallangan milliy strategiya tasdiqlangan hamda ushbu sohadagi davlat siyosatining istiqbolli yoʻnalishlari belgilab berilgan edi.

Giyohvandlik va narkojinoyatlarga qarshi kurashish boʻyicha milliy strategiyaning asosini tashkil etuvchi konseptual qoidalardan kelib chiqqan holda rezolyutsiyada giyohvandlik vositalari va prekursorlarining noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish boʻyicha global kompleks chora-tadbirlarni qabul qilish, strategik tashabbuslar va chora-tadbirlar rejalarini ishlab chiqish koʻzda tutiladi. Shuningdek, unda giyohvand moddalar bilan bogʻliq muammolarni hal etishda BMT, xalqaro moliya institutlari va boshqa manfaatdor tomonlarning Markaziy Osiyo davlatlariga koʻmagini kengaytirish muhimligi qayd etiladi. Shu tariqa, BMT Bosh Assambleyasining 2024-yil 4-iyundagi rezolyutsiyasi Oʻzbekiston Prezidentining 2024-yil 6-maydagi Farmoni bilan tasdiqlangan Milliy strategiya qoidalari bilan uygʻunlikda qabul qilindi. Bu, oʻz navbatida, Oʻzbekistonning giyohvandlikka qarshi kurash borasidagi milliy, mintaqaviy va xalqaro tashabbuslari uzviy bogʻliqlik va izchillik asosida ilgari surilayotganidan dalolat beradi (Norboyev, 2024). Xalqaro va mintaqaviy darajada samarali hamkorlik mexanizmlarini kengaytirish, narkotahdidlarga qarshi kurashishda yagona yondashuvlarni shakllantirish istiqbollari keyinchalik, BMTning Narkotiklar va jinoyatchilik boʻyicha boshqarmasi bilan hamkorlikda 2026-yil 20–21-aprel kunlari Samarqand shahrida oʻtkazilgan "Transmilliy narkotahdidlarga qarshi kurashish: salomatlik, xavfsizlik va barqaror rivojlanish" mavzusidagi global forumda yanada chuqurroq muhokama qilindi.

2024-yil 7-iyun kuni BMT Bosh Assambleyasi Xitoy va Oʻzbekiston tomonidan ishlab chiqilgan "Xalqaro sivilizatsiyalar oʻrtasidagi muloqot kuni" deb nomlangan rezolyutsiyani bir ovozdan maʼqulladi (United Nations General Assembly, 2024c). Ushbu hujjat Oʻzbekiston Rahbarining BMT Bosh Assambleyasi 78-sessiyasi (United Nations General Assembly, 2023) va ShHTning Samarqand sammitida bildirgan qarashlarini konseptual tarzda aks ettiradi (Tashkent Times, 2022). Unda dunyoda diniy va madaniy xilma-xillikning muhimligi eʼtirof etilgan holda, barcha madaniyatlar va tamaddunlarning insoniyat taraqqiyotiga qoʻshgan hissasi ijobiy baholangan. Turli madaniyatlar va sivilizatsiyalar oʻrtasida bagʻrikenglik, hurmat, muloqot va hamkorlik ragʻbatlantirish, sivilizatsiyalar xilma-xilligi qadriyatini anglash, oʻzaro hurmat, muloqot va global birdamlikni rivojlantirish maqsadida 10-iyun "Xalqaro sivilizatsiyalar oʻrtasidagi muloqot kuni" deb eʼlon qilingan.

Atrof-muhit muhofazasi va iqlim oʻzgarishlari masalasi Oʻzbekistonning global tashabbuslari kun tartibidan mustahkam joy olgan. 2025-yil 16-aprelda BMT Bosh Assambleyasi Oʻzbekiston tomonidan ilgari surilgan "Barqaror oʻrmon

xo'jaligi asosida o'rmonzorlashtirish va o'rmon tiklash bo'yicha Harakatlar Dekadasi" nomli rezolyutsiyani qabul qildi (United Nations General Assembly, 2025a). Rezolyutsiyaning hammualliflari 80 dan ortiq davlat bo'lib, ular dunyoning barcha mintaqalari vakillari, jumladan, Markaziy Osiyo davlatlari, Ozarbayjon, Rossiya, Braziliya, Avstriya, Germaniya, Finlyandiya, Portugaliya, Hindiston, Eron, Pokiston, BAA, Qatar, Bahraynni o'z ichiga oladi. Ushbu hujjat O'zbekiston Respublikasi Prezidentining asosiy tashabbuslari, jumladan, "Atrof-muhitni muhofaza qilish va "yashil" iqtisodiyot yili" dasturi, "Yashil makon" milliy loyihasi va "Markaziy Osiyo Yashil kamar" daraxt ekish aksiyasi g'oyalari asosida yaratilgan. Rezolyutsiya 2027–2036-yillarni "O'rmonzorlashtirish va o'rmon tiklash Harakatlar Dekadasi" deb e'lon qiladi, yanada ko'proq kuch va resurslarni mobilizatsiya qilishga chaqiradi, shuningdek, davlatlar va tashkilotlarga tegishli chora-tadbirlarni kuchaytirishni tavsiya etadi.

Xalqaro gumanitar inqiroz va tabiiy ofat jabrdiydalariga xayr-ehson va muruvvat ko'rsatish kabi o'zbek xalqining azaliy an'anasidan kelib chiqqan holda O'zbekiston tashabbusi bilan 2025-yil 29-aprelda BMT Bosh Assambleyasining Nyu-Yorkdagi bosh qarorgohida 29-aprelni "Xalqaro zilzila qurbonlarini xotirlash kuni" deb e'lon qilish to'g'risidagi rezolyutsiya qabul qilindi (United Nations General Assembly, 2025b). Hujjatga dunyoning turli mintaqalaridan 80 dan ortiq davlat hammualliflik qildi.

Ushbu rezolyutsiya O'zbekiston Rahbarining 2023-yil 16-mart kuni bo'lib o'tgan Turkiy davlatlar tashkilotining navbatdan tashqari sammitidagi chaqiriqlari asosida ishlab chiqilgan. Unda O'zbekiston Prezidenti tomonidan favqulodda vaziyatlar bo'yicha ixtisoslashgan xalqaro tuzilmalar bilan amaliy hamkorlikni kuchaytirish zarurligiga alohida e'tibor qaratilgan.

Xalqaro zilzila qurbonlarini xotirlash kuni sanasi 1966-yil aprel oyida Toshkent shahrida sodir bo'lgan vayronkor zilzilaning 60 yilligi munosabati bilan belgilangan edi. Mazkur hujjatning amaliy natijasi sifatida Xalqaro zilzila qurbonlarini xotirlash kuni ilk bor 2026-yil 29-aprel kuni nishonlandi.

Shu o'rinda BMT Bosh Assambleyasi tomonidan O'zbekiston tashabbusi asosida qabul qilinayotgan rezolyutsiyalarning 3 ta jihatini alohida ko'rsatib o'tish joizdir. Birinchisi – mazkur rezolyutsiyalarga O'zbekiston Prezidentining nufuzli xalqaro anjumanlardagi tashabbuslari, qarashlari va chaqiriqlari g'oyaviy-konseptual asos bo'lib xizmat qilmoqda. Ikkinchisi – O'zbekiston tomonidan ilgari surilayotgan loyihalar BMTning boshqa a'zo davlatlari tomonidan nafaqat qo'llab-quvvatlanmoqda, balki ular ham ushbu loyihalarga hammualliflik qilishmoqda. Masalan, 2024-yil 7-iyunda O'zbekiston tashabbusi asosida qabul qilingan A/RES/78/286-son rezolyutsiya loyihasi Xitoy Xalq Respublikasi bilan birgalikda ilgari surilgan holda unga BMTning 80 dan ortiq a'zo davlatlari hammualliflik qilishdi. Markaziy Osiyo yo'nalishidagi xalqaro tashabbuslar esa mintaqadagi barcha davlatlarning birdek yakdilligini namoyon etmoqda. Uchinchisi esa – BMT minbaridan yangrayotgan O'zbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari, aksariyat hollarda, bir ovozdan qabul qilinmoqda. Bu davlatimiz Rahbarining g'oyalarini o'zida mujassam etayotgan xalqaro huquqiy tashabbuslarning xalqaro miqyosdagi e'tirofidir.

Muhokama

Umuman olib aytganda, so'nggi paytlarda O'zbekiston tashabbusi bilan ishlab chiqilgan va BMT Bosh Assambleyasi tomonidan ma'qullangan rezolyutsiyalar soni 13 taga etdi. Ahamiyatlisi, ulardan 5 tasi g'oyat qisqa vaqt ichida – 2024–2025-yillar mobaynida qabul qilindi. Bu natijalar Yangi O'zbekiston diplomatiyasining yutuqlaridan biri sifatida baholanishi mumkin.

Bundan tashqari, BMTning boshqa bir tuzilmasi – Butunjahon turizm tashkiloti (BTT) Ijroiya kengashining 2024-yil iyun oyida Barselonada bo'lib o'tgan 121-sessiyasida O'zbekistonning Global xavfsiz turizm kodeksini ishlab chiqish bo'yicha hukumatlararo komissiya tuzish tashabbusi bir ovozdan ma'qullandi. Global xavfsiz turizm kodeksini ishlab chiqish va qabul qilish g'oyasi, dastavval, O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2023-yil oktyabr oyida Samarqandda bo'lib o'tgan Butunjahon turizm tashkiloti Bosh Assambleyasining 25-sessiyasida bildirilgan edi.

Bugungi kunda dunyoning turli mintaqalarida kuzatilayotgan ziddiyatlar va beqaror vaziyat turizm rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan bir paytda taklif etilayotgan kodeks turizmni barqaror rivojlantirish vositalaridan biriga aylanishi

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

va atrof-muhitni muhofaza qilish hamda madaniy merosni asrab-avaylash boʻyicha zarur chora-tadbirlarni oʻz ichiga olishi kutilmoqda.

Xalqaro huquqiy tashabbuslar bilan bir qatorda Oʻzbekistonning xalqaro miqyosdagi tashkiliy-institutsional tashabbuslari ham keng jamoatchilik e'tiboriga sazovor boʻlmoqda. Ularga misol sifatida BMT huzurida Afgʻoniston boʻyicha xalqaro hamkorlik qoʻmitasini tashkil etish, BMT shafeligida Markaziy Osiyoda transport-kommunikatsiya aloqalarini rivojlantirish mintaqaviy markazini ochish, BMT Bosh kotibining Suv resurslari boʻyicha maxsus vakili institutini ta'sis etish, BMTning Yoshlar huquqlari boʻyicha maxsus ma'ruzachisi lavozimini joriy qilish kabi takliflarni keltirish mumkin.

Ayni paytda, Oʻzbekiston xalqaro huquqda norma ijodkorligi platformasi vazifasini bajaruvchi bir qator xalqaro konferensiyalarga doimiy mezbonlik qilib kelmoqda. 2025-yilning 30-oktyabr – 13-noyabr kunlari Samarqandda boʻlib oʻtgan BMTning Ta'lim, fan va madaniyat masalalari boʻyicha tashkiloti – YUNESKOning 43-Bosh konferensiyasi, 2025-yil aprel oyida tashkil etilgan birinchi Samarqand xalqaro iqlim forumi hamda "Markaziy Osiyo va Yevropa Ittifoqi" birinchi sammiti, 2018-yildan boshlab har ikki yilda oʻtkazib kelinayotgan Inson huquqlari boʻyicha Samarqand forumi va boshqalar shular jumlasidandir. Xususan, 2018-yil noyabrida boʻlib oʻtgan "Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qabul qilinganining 70 yilligi yakunlari: zamonaviy tahdidlar va real voqelik" mavzusiga bagʻishlangan I Samarqand forumida qabul qilingan Inson huquqlari boʻyicha Samarqand deklaratsiyasi BMT Bosh Assambleyasining 73-sessiyasi hujjati sifatida tasdiqlandi. "Yoshlar – 2020: global birdamlik, barqaror rivojlanish va inson huquqlari" mavzusida 2020-yil 12–13-avgust kunlari tashkil etilgan II Samarqand veb forumining yakuniy rezolyutsiyasi BMT Bosh Assambleyasi 74-sessiyasining rasmiy hujjati sifatida tashkilotning rasmiy tillariga tarjima qilingan holda BMTning rasmiy hujjatlar tizimida A/74/998 raqami ostida joylashtirildi. Samarqand forumi doirasida inson huquqlarining "Samarqandcha ruhi" negizida inson huquqlarini himoya qilish boʻyicha Osiyo mintaqaviy mexanizmining xalqaro huquqiy asoslari shakllanmoqda.

Qisqacha qilib aytganda, Oʻzbekiston Prezidenti tomonidan BMT Bosh Assambleyasining 72, 75, 76 va 78-sessiyalarida, shuningdek, BMT Inson huquqlari boʻyicha kengashining 46-sessiyasida va boshqa xalqaro anjumanlarda Markaziy Osiyoning barqaror rivojlanishi, mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash, ta'lim, ma'naviyat, ekologiya, turizm, inson huquqlarini himoya qilish va boshqa sohalarni qamrab oluvchi 40 dan ortiq tashabbuslar ilgari surildi. Shuningdek, BMT va BMT oilasiga kiruvchi tashkilotlar bilan hamkorlikda qariyb 140 ta dastur va loyihalar muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda (Saidov, 2023).

Yuqoridagi misollardan kelib chiqib, Oʻzbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslarini shartli ravishda 3 turkumga ajratish mumkin: xalqaro huquq norma ijodkorligi sohasidagi tashabbuslar; xalqaro tashkilotlar doirasidagi "yumshoq huquq" tashabbuslari hamda xalqaro tashkiliy-huquqiy sohadagi tashabbuslar.

Shuningdek, Oʻzbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslarini muayyan sohalar kesimida savdo-iqtisodiy, transport-logistika, atrof-muhit muhofazasi va iqlim oʻzgarishlari, suv zaxiralaridan foydalanish, global va mintaqaviy xavfsizlik, ilmiy-madaniy hamkorlik va boshqa yoʻnalishlar boʻyicha tasniflash mumkin. Ular orasida, ayniqsa, inson huquqlari sohasidagi Oʻzbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari jahon hamjamiyati e'tiborini tortmoqda. BMT va IHT doirasida ilgari surilgan yoshlar huquqlariga oid xalqaro huquqiy tashabbuslarning mazmuni koʻrsatib turganidek, oxirgi yillarda Oʻzbekiston tom ma'noda yoshlar huquqlarining xalqaro darajadagi targʻibotchisi va homiysi sifatida namoyon boʻlmoqda.

Oʻzbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari ilgʻor xalqaro tajribalar hamda milliy davlatchiligimizning azaliy qadriyatlari negizida ilgari surilayotgani ham oʻziga xoslik kasb etadi. Ushbu tashabbuslarining BMT tomonidan qabul qilingan Barqaror rivojlanish maqsadlari bilan hamohangligi diqqatga sazovordir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, hozirgi kunda yanada jadallashib borayotgan globallashuv jarayonlari har bir davlatning xalqaro hamjamiyatga har tomonlama integratsiyalashuvini talab qilmoqda va oʻzarolik tamoyili asosida keng savdo-iqtisodiy, ilmiy-texnologik va madaniy hamkorlik imkoniyatlarini taqdim etmoqda. Oʻzbekistonning

xalqaro huquq normalariga asoslangan tashabbuslari xalqaro xavfsizlik va tinchlik, barqaror ijtimoiy-iqtisodiy va ilmiy-madaniy taraqqiyot uchun mustahkam zamin boʻlib xizmat qilmoqda.

Oʻzbekistonning xalqaro tashabbuslari mamlakatimizning xalqaro nufuzini oshirmoqda, xalqaro tashkilotlardagi mavqeyini mustahkamlamoqda. Xususan, 2021–2023-yillarda Oʻzbekiston BMT Butunjahon turizm tashkiloti (UNWTO) Ijroiya kengashining aʼzosi boʻldi, 2024-yilning iyun oyida oʻz tarixida birinchi marta 2025–2027-yillar uchun BMT Iqtisodiy va ijtimoiy kengashi aʼzoligiga, Xalqaro mehnat konferensiyasining 112-sessiyasi doirasida XMT Maʼmuriy kengashining aʼzosi oʻrinbosarligiga, 2025-yilning 28-aprelida Nyu-York shahrida boʻlib oʻtgan BMT Statistika Komissiyasining 2026–2029-yillarga aʼzo davlatlarini saylash jarayonida ilk marta 4 yil muddatga ushbu organ aʼzoligiga, 2026-yilning aprel oyida Nyu-York shahrida BMT Iqtisodiy va ijtimoiy kengashining (ECOSOC) sessiyasi doirasida boʻlib oʻtgan saylovda ilk bor BMTning Jinoyatchilikning oldini olish va jinoiy odil sudlov masalalari boʻyicha komissiyasiga 2027–2029-yillar davri uchun aʼzo etib saylandi.

Mamlakatimiz 2020-yil kuzida ilk bor 2021–2023-yillar uchun BMT Inson huquqlari boʻyicha kengashiga saylangan edi. 2024-yilning 29-may kuni BMTning Nyu-Yorkdagi qarorgohida Fuqarolik va siyosiy huquqlar toʻgʻrisidagi xalqaro paktga aʼzo davlatlarning 40-sessiyasi doirasida qoʻmitaning toʻqqiz nafar aʼzosi qatorida Oʻzbekiston vakili – Inson huquqlari boʻyicha Milliy markaz direktori, akademik A. Saidov tarixda birinchi marta 2025–2028-yillar uchun BMT Inson huquqlari qoʻmitasiga saylandi. Unga qadar Oʻzbekistonning ushbu vakili IHTning 2011-yilda tashkil etilgan doimiy asosda faoliyat koʻrsatuvchi Inson huquqlari boʻyicha mustaqil komissiyasi aʼzosi va raisi sifatida faoliyat koʻrsatgan edi. 2025-yilning 21–22-iyun kunlari Turkiyaning Istanbul shahrida boʻlib oʻtgan Islom hamkorlik tashkiloti (IHT) Tashqi ishlar vazirlari kengashining 51-sessiyasida Oʻzbekistonning yana bir vakili – Inson huquqlari boʻyicha Oʻzbekiston Respublikasi Milliy markazi direktorining birinchi oʻrinbosari M. Tillaboyev 2025–2028-yillar uchun uch yil muddatga IHT Inson huquqlari boʻyicha mustaqil doimiy komissiyasiga aʼzo etib saylandi. Qoʻlga kiritilayotgan mazkur muvaffaqiyatlar davlatimizning xalqaro faolligini yanada oshirish imkonini beradi.

Xalqaro xavfsizlik va barqaror tinchlikni qaror toptirish sohasida Oʻzbekistonning izchil pozitsiyasi va tashabbuslari global tanglikni yumshatish va qurolli toʻqnashuvlarning oldini olishga qaratilgan. 2026-yilning 19-yanvar kuni Davlatimiz rahbari BMT Xavfsizlik Kengashining 2025-yil 17-noyabrdagi 2803-sonli rezolyutsiyasi bilan maʼqullangan Gʻazodagi mojaroni tugatish boʻyicha xalqaro tashabbusga shaxsan taklif etildi va mamlakatimiz xalqaro Tinchlik kengashining taʼsischilaridan biriga aylandi.

Oʻzbekistonning ushbu tuzilmalarning aʼzosi etib saylanishi mamlakatda Prezident rahbarligida amalga oshirilayotgan keng koʻlamli islohotlarning xalqaro miqyosda tan olinganligini va mamlakatning global jarayonlardagi oʻsib borayotgan rolini koʻrsatadi.

Oʻzbekiston 2027–2029-yillarda xalqaro Qoʻshilmaslik harakatiga raislik qiladi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Xavfsizlik Kengashining 2035–2036-yillarda faoliyat koʻrsatuvchi doimiy boʻlmagan aʼzoligiga Oʻzbekiston nomzodi ilgari surilmoqda. BMT nizomiga muvofiq, Bosh Assambleya tomonidan Xavfsizlik Kengashining doimiy boʻlmagan aʼzoligiga saylanish uchun nomzod davlatning xalqaro tinchlik va xavfsizlikni taʼminlashda hamda Tashkilotning boshqa maqsadlariga erishishdagi faol ishtiroki asosiy mezon hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, Oʻzbekistonning Gʻazoda tinchlik va barqarorlik oʻrnatish yoʻlidagi saʼy-harakatlari va tashabbuslari ushbu ulkan maqsadlarni roʻyobga chiqarish uchun siyosiy sarmoyadir. Qolaversa, Yaqin Sharq mintaqasi oʻzining nafaqat diniy va madaniy yaqinligi, balki savdo-iqtisodiy ahamiyatiga koʻra ham milliy manfaatlarimiz bilan toʻla uygʻunlik kasb etadi.

Markaziy Osiyoning eng koʻp nufusli mamlakati boʻlmish Oʻzbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari shu bilangina cheklanib qolmasligi lozim. Mintaqamizdagi transchegaraviy daryolar suvidan foydalanish, Orol boʻyidagi ekologik inqiroz, tashqi mehnat migratsiyasi, iqlim oʻzgarishlari bilan bogʻliq tabiiy muhit va boshqa omillar yanada keng jabhali va chuqur xalqaro hamkorlikni talab etmoqda. Bunday hamkorlikni amalga oshirish negizida esa birinchi navbatda, xalqaro huquq meʼyorlari yotadi. Shunday ekan, mintaqadagi

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

xalqaro hamkorlikning istiqbollari yangidan yangi xalqaro huquqiy tashabbuslarga bogʻliq.

Oʻzbekistonning xalqaro va mintaqaviy miqyosdagi xalqaro huquqiy tashabbuskorligini oshirish va xalqaro norma ijodkorligidagi ishtirokini yanada faollashtirish maqsadida bir qator taklif va tavsiyalarni ilgari surish mumkin.

Birinchidan, Oʻzbekistonda xalqaro shartnomalarning konstitutsiyaviy maqomini yanada mustahkamlash lozim, chunki xalqaro shartnomalar zamonaviy xalqaro huquq norma ijodkorligi va xalqaro huquqiy tashabbuslarning eng keng tarqalgan mahsuli va natijasi hisoblanadi. Bugungi kunda Oʻzbekiston tomonidan imzolangan va ratifikatsiya qilingan xalqaro shartnomalar soni 5 mingdan ziyodni tashkil etadi. Xalqaro shartnomaviy-huquqiy amaliyot tobora kengayib borayotganiga qaramay asosiy qonunimizda xalqaro shartnomalarga oid alohida normalar tizimi mavjud emas. Xorijiy tajribalarga nazar solsak, 1958-yil 4-oktyabrda qabul qilingan va hozirgi kunda amal qilib kelayotgan Fransiya konstitutsiyasida “Xalqaro shartnomalar va bitimlar toʻgʻrisida” deb nomlanuvchi alohida boʻlim (VI boʻlim) mavjud boʻlib, uning 52–55-moddalarida xalqaro shartnomalarning turlari, muzokara olib borish, shartnomalarni ratifikatsiya qilish va kuchga kiritish tartibi bayon etilgan (Conseil constitutionnel, 2024).

Jahon tajribasidan kelib chiqqan holda Konstitutsiyamizning xalqaro shartnomalarga oid normalarini yanada takomillashtirish maqsadida IV bob (“Tashqi siyosat”)ni xalqaro shartnomalarga oid yangi moddalar bilan boyitish yoki xalqaro shartnomalarga oid normalarni alohida bob shaklida tizimlashtirish, muzokaralar olib borish tartibi va xalqaro shartnoma majburiyatlariga nisbatan davlatimiz roziligini ifoda etish usullarini Asosiy qonunda yaqqol aks ettirish maqsadga muvofiqdir.

Ikkinchidan, Oʻzbekistonning xalqaro norma ijodkorligidagi ishtirokining konseptual va institutsional mexanizmlarini yanada takomillashtirish taklif etiladi. Shu maqsadda, Oʻzbekiston Respublikasi Oliy majlisi deputatlari, Senat a’zolari, Hukumat vakillari, Tashqi ishlar va Adliya vazirligining xodimlari, xalqaro huquq sohasiga ixtisoslashgan oliy yuridik ta’lim professor-oʻqituvchilari, sohada tadqiqotlar olib borayotgan olimlar va mutaxassislar ishtirokida maxsus markaz tashkil etish hamda uning faoliyatini qoʻllab-quvvatlash, xalqaro norma ijodkorligi sohasida xalqaro tashkilotlarning tegishli tuzilmalari bilan maqsadli hamkorlikni yoʻlga qoʻyish muhim ahamiyatga ega.

Uchinchidan, xalqaro norma ijodkorligi sohasida oʻquv-uslubiy qoʻllanmalar yaratish, xalqaro “qonunchilik” texnikasiga oid bilim va koʻnikmalarni shakllantirish va takomillashtirish sohasida ilmiy-amaliy seminarlar, treninglar tashkil etish hamda axborot-targʻibot ishlarini tizimli tashkil etish tavsiya etiladi.

Buning natijasida Oʻzbekistonning xalqaro maydondagi ovozi yanada baralla yangraydi, ular orqali xalqaro miqyosda milliy manfaatlarimiz toʻlaqonli himoya qilinadi, mamlakat nufuzi yuksaladi, xalqimizning xalqaro huquqiy savodxonligi oshadi, Oʻzbekiston milliy huquqi tizimining xalqaro huquq bilan integratsiyalashuvi chuqurlashadi. Eng muhimi, jahonda tinchlik, hamjihatlik, barqaror rivojlanish va xalqaro huquqiy tartibot istiqboliga munosib hissa qoʻshiladi.

REFERENCES

Axmadov, O. (2021). Oʻzbekiston va IHT: Serqirra munosabatlarning hamda inson huquqlari sohasidagi hamkorlikning rivojlanish tendensiyalari [Uzbekistan and the OIC: Trends in the development of multifaceted relations and cooperation in the field of human rights]. *Democratization and Human Rights, 4*(92), 35–37.

Bekyashev, K. (2003). *Mezhdunarodnoe publichnoe pravo* [International public law]. Prospekt.

Conseil constitutionnel. (2024). *Texte intégral de la Constitution du 4 octobre 1958 en vigueur à jour de la révision constitutionnelle du 8 mars 2024* [Full text of the Constitution of 4 October 1958, updated to the constitutional revision of 8 March 2024]. https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur

Klabbers, J. (2021). *An introduction to international institutional law* (3rd ed.). Cambridge University Press.

Lukashuk, I. I., & Saidov, A. X. (2006). *Hozirgi zamon xalqaro huquqi nazariyasi asoslari* [Fundamentals of the theory of contemporary international law]. Adolat.

Maxamatov, M. (2024). *Xalqaro tashkilotlar huquqi* [Law of international organizations]. TSUL Publ.

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Uzbekistan. (2026). *O'zbekiston Respublikasining tashqi siyosati* [Foreign policy of the Republic of Uzbekistan]. https://gov.uz/oz/mfa/sections/view/14455

Mo'minov, A. R. (2019). *Xalqaro tashkilotlar huquqi shakllanishining nazariy masalalari* [Theoretical issues of the formation of the law of international organizations]. TSUL Publ.

Norboyev, O. (2024). *Giyohvandlikka qarshi kurash: Milliy, mintaqaviy va xalqaro tashabbuslar ijobati* [Combating drugs: National, regional and international initiatives]. http://nhrc.uz/uz/news/m13559

President.uz. (2017). *Address at the 72nd session of the United Nations General Assembly*. Official Website of the President of the Republic of Uzbekistan. https://president.uz/en/lists/view/1063

President.uz. (2020). *Address at the 75th session of the United Nations General Assembly*. Official Website of the President of the Republic of Uzbekistan. https://president.uz/en/lists/view/3851

President.uz. (2024). *O'zbekiston tashabbusi bilan 2027-yil Xalqaro barqaror va yashovchan turizm yili deb e'lon qilinadi* [The year 2027 will be declared the International Year of Sustainable and Resilient Tourism at the initiative of Uzbekistan]. https://president.uz/uz/lists/view/7054

President.uz. (2026, January 15). *Tashqi ishlar vazirligi va xorijdagi diplomatik vakolatxonalar faoliyatini yangicha tashkil qilish vazifalari belgilab olindi* [Priorities on upgrading the activities of the Ministry of Foreign Affairs and foreign diplomatic missions determined]. Official Website of the President of the Republic of Uzbekistan. https://president.uz/en/lists/view/8861

Saidov, A. (2023). *Yangi O'zbekiston – barqaror rivojlanish yo'lidagi parlament odimlari* [New Uzbekistan: Parliamentary steps towards sustainable development]. https://parliament.gov.uz/oz/articles/1861

Sands, P., & Klein, P. (2009). *Bowett's law of international institutions* (6th ed.). Sweet & Maxwell.

Shaw, M. N. (2017). *International law* (8th ed.). Cambridge University Press.

Tashkent Times. (2022, September 19). *SCO countries are committed to building a fairer world order – Samarkand Declaration.* https://tashkenttimes.uz/national/9632-sco-countries-are-committed-to-building-a-fairer-world-order-samarkand-declaration

United Nations General Assembly. (2018, December 12). *Resolution A/RES/73/128: Enlightenment and religious tolerance*. https://undocs.org/en/A/RES/73/128

United Nations General Assembly. (2023, December 19). *Resolution A/RES/78/147: Central Asia facing environmental challenges: Fostering regional solidarity for sustainable development and prosperity*. https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N23/418/81/PDF/N2341881.pdf?OpenElement

United Nations General Assembly. (2024a, February 26). *Resolution A/RES/78/260: International Year of Sustainable and Resilient Tourism, 2027*. https://docs.un.org/en/A/RES/78/260

United Nations General Assembly. (2024b, June 4). *Resolution A/RES/78/284: Central Asia's unified resolve and cooperation to effectively address and counter drug-related challenges*. https://docs.un.org/en/A/RES/78/284

United Nations General Assembly. (2024c, June 7). *Resolution A/RES/78/286: International Day for Dialogue among Civilizations*. https://docs.un.org/en/A/RES/78/286

United Nations General Assembly. (2025a, April 16). *Resolution A/RES/79/283: United Nations Decade for Afforestation and Reforestation in line with Sustainable Forest Management (2027–2036).* https://docs.un.org/en/A/RES/79/283

United Nations General Assembly. (2025b, April 29). *Resolution A/RES/79/285: International Day in Memory of the Victims of Earthquakes*. https://docs.un.org/en/A/RES/79/285

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal
Правовой научно-практический журнал
Legal scientific-practical journal

2026-yil maxsus son

VOLUME 10 / SPECIAL ISSUE / 2026
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.SI.